

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 18ης Ιουλίου 2007*

Στην υπόθεση C-212/05,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Bundessozialgericht (Γερμανία) με απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2005, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Μαΐου 2005, στο πλαίσιο της διαδικασίας

Gertraud Hartmann

κατά

Freistaat Bayern,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts και P. Küris, προέδρους τμήματος, R. Silva de Lapuerta, K. Schieman (εισηγητή), J. Makarczyk, Γ. Αρέστη, A. Borg Barthet, M. Ilešič και L. Bay Larsen, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: L. A. Geelhoed
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 13ης Ιουνίου 2006,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η G. Hartmann, εκπροσωπούμενη από τον M. Erpelein, Assessor,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Lumma,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον F. Díez Moreno,
- η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενη από την M. de Mol,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τη C. Jackson, επικουρούμενη από την E. Sharpston, QC, στη συνέχεια από τη C. Gibbs, επικουρούμενη από τον T. Ward, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους V. Kreuzschitz και D. Martin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της G. Hartmann και του Freistaat Bayern, αντικείμενο της οποίας είναι η άρνηση του τελευταίου αυτού να χορηγήσει στην G. Hartmann το επίδομα ανατροφής τέκνων για τα τέκνα της.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

- 3 Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1612/68 έχει ως εξής:

«1. Ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους δεν δύναται στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών να έχει, λόγω της ιθαγενείας του, διαφορετική μεταχείριση από τους ημεδαπούς εργαζομένους, ως προς τους όρους απασχολήσεως και εργασίας, ιδίως όσον αφορά την αμοιβή, την απόλυση, την επαγγελματική επανένταξη ή την επαναπασχόληση αν έχει καταστεί άνεργος.

2. Απολαύει των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.»

Η εθνική νομοθεσία

- 4 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το άρθρο 1, παράγραφος 1, του γερμανικού ομοσπονδιακού νόμου περί επιδόματος ανατροφής τέκνων (Bundeszahungsgeldgesetz, στο εξής: BErzGG) πρόβλεπε, με τη μορφή που είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης, ότι δικαιούται το επίδομα ανατροφής όποιος έχει την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή του στη Γερμανία, έχει στην οικογένειά του τέκνο συντηρούμενο από τον ίδιο, βαρύνεται με την επιμέλεια και την ανατροφή του τέκνου αυτού και δεν ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα ή δεν ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα πλήρους απασχόλησης.
- 5 Εξάλλου, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 4, του BErzGG, με τη μορφή που είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης, οι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι μεθοριακοί εργαζόμενοι από τις όμορες προς τη Γερμανία χώρες δικαιούνται το επίδομα ανατροφής τέκνων, εφόσον η απασχόλησή τους στη Γερμανία δεν είναι περιορισμένης μόνο διάρκειας.
- 6 Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 7, του BErzGG, όπως ίσχυε μετά την τροποποίησή του στις 12 Οκτωβρίου 2000, το επίδομα ανατροφής τέκνων επιτρέπεται να χορηγείται και στους συζύγους των δημόσιων υπαλλήλων και των υπαλλήλων των δημόσιων φορέων της Γερμανίας που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος. Η διάταξη αυτή πάντως δεν έχει εφαρμογή, κατά το άρθρο 24, παράγραφος 1, του BErzGG, όπως ίσχυε μετά την τροποποίησή του στις 12 Οκτωβρίου 2000, στα τέκνα που γεννήθηκαν πριν από 1η Ιανουαρίου 2001.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 7 Η G. Hartmann έχει την αυστριακή ιθαγένεια και από το 1990 είναι παντρεμένη με Γερμανό υπήκοο, ο οποίος προηγουμένως κατοικούσε στη Γερμανία. Από το 1990 το ζεύγος ζει στην Αυστρία με τα τρία τέκνα του, τα οποία γεννήθηκαν τον Μάρτιο του 1991, τον Μάιο του 1993 και τον Σεπτέμβριο του 1997. Ο σύζυγος της προσφεύγουσας εργάζεται ως δημόσιος υπάλληλος στη Γερμανία (από το 1986 στα Deutsche Bundespost, δηλαδή στα Γερμανικά Ομοσπονδιακά Ταχυδρομεία, και από το 1995 στην Deutsche Telekom AG).
- 8 Με απόφαση της 25ης Σεπτεμβρίου 1991, όπως διαμορφώθηκε κατόπιν έκδοσης της απόφασης της 7ης Ιανουαρίου 1992 επί της ένστασης, και με απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 1993, όπως διαμορφώθηκε κατόπιν έκδοσης της απόφασης της 26ης Ιανουαρίου 1994 επί της ένστασης, το Freistaat Bayern αρνήθηκε να χορηγήσει στην G. Hartmann, για τα δύο πρώτα τέκνα της, το επίδομα ανατροφής τέκνων που πρόβλεπε ο BErzGG, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης.
- 9 Με αποφάσεις της 10ης και της 23ης Ιουνίου 1998, όπως διαμορφώθηκαν κατόπιν έκδοσης της απόφασης της 7ης Σεπτεμβρίου 1998 επί των ενστάσεων, απορρίφθηκαν οι αιτήσεις επανεξέτασης που είχε υποβάλει η προσφεύγουσα, καθώς και η αίτησή της να της χορηγηθεί το επίδομα ανατροφής τέκνων για το πρώτο έτος ζωής του μικρότερου γιου της. Ως αιτιολογία της άρνησης χορήγησης αυτού του επιδόματος ανατροφής τέκνων παρατίθεται το γεγονός ότι η G. Hartmann δεν κατοικεί στη Γερμανία ούτε ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα στο κράτος μέλος αυτό.
- 10 Το Sozialgericht München απέρριψε, με απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2001, την προσφυγή της G. Hartmann, η οποία, κατόπιν αυτού, άσκησε έφεση ενώπιον του Bayerisches Landessozialgericht, το οποίο επίσης απέρριψε το αίτημά της με απόφαση της 1ης Ιουλίου 2003. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι, με βάση το γερμανικό δίκαιο, η G. Hartmann δεν δικαιούται το επίδομα ανατροφής τέκνων, διότι δεν κατοικεί στη Γερμανία. Το επίμαχο επίδομα δεν μπορεί να της χορηγηθεί ούτε δυνάμει του κοινοτικού δικαίου.

- 11 Κατά το εν λόγω δικαστήριο, ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1249/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992 (ΕΕ L 136, σ. 28, στο εξής: κανονισμός 1408/71), δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω, διότι ούτε η G. Hartmann ούτε ο σύζυγός της εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού. Συγκεκριμένα, η G. Hartmann δεν εργάζεται και ο σύζυγός της, όντας δημόσιος υπάλληλος, δεν θεωρείται «εργαζόμενος», υπό την έννοια του παραρτήματος I, σημείο I, Γ («Γερμανία»), του κανονισμού 1408/71.
- 12 Το Bayerisches Landessozialgericht προσθέτει ότι το δικαίωμα για επίδομα ανατροφής τέκνων δεν μπορεί να θεμελιωθεί ούτε στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, διότι ο κανονισμός 1408/71 υπερισχύει του κανονισμού 1612/68.
- 13 Κατόπιν αυτού η προσφεύγουσα άσκησε αναίρεση ενώπιον του Bundessozialgericht.
- 14 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundessozialgericht αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα δύο προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Πρέπει να θεωρείται ως διακινούμενος εργαζόμενος κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68 [...], για την περίοδο μεταξύ Ιανουαρίου 1994 και Σεπτεμβρίου 1998, ακόμη και ο Γερμανός υπήκοος ο οποίος το 1990, διατηρώντας την υφιστάμενη στη Γερμανία υπηρεσιακή σχέση του ως ταχυδρομικός δημόσιος υπάλληλος, μετέφερε την κατοικία του από τη Γερμανία στην Αυστρία και έκτοτε ασκεί το επάγγελμά του ως μεθοριακός εργαζόμενος;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα:

Αποτελεί έμμεση δυσμενή διάκριση κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 το γεγονός ότι η μη εργαζόμενη σύζυγος του [...] αναφερόμενου [στο πρώτο ερώτημα] προσώπου, η οποία κατοικεί στην Αυστρία και έχει την αυστριακή ιθαγένεια, αποκλείστηκε κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα από τη χορήγηση του γερμανικού επιδόματος ανατροφής τέκνων, διότι ούτε κατοικούσε ούτε είχε τη συνήθη διαμονή της στη Γερμανία;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων*Επί του πρώτου ερωτήματος*

- 15 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία αν ο υπήκοος κράτους μέλους που, ενώ διατηρεί την εργασία του στο κράτος αυτό, έχει μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί έκτοτε το επάγγελμά του ως μεθοριακός εργαζόμενος μπορεί να αξιώσει να αναγνωριστεί ως «διακινούμενος εργαζόμενος» κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68.
- 16 Η Γερμανική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με τις γραπτές παρατηρήσεις τους, καθώς και η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, υποστήριξαν ότι ως άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μπορεί να χαρακτηριστεί μόνο η μετακίνηση ενός ατόμου προς άλλο κράτος μέλος με σκοπό την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας. Κατά συνέπεια, ο κύριος Hartmann, ο οποίος δεν εγκατέλειψε ποτέ την εργασία του στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια, αλλά απλώς μετέφερε την κατοικία του στο κράτος μέλος της συζύγου του, δεν μπορεί να υπαχθεί στις ευεργετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

- 17 Συναφώς, επιβάλλεται να τονιστεί ότι ο συλλογισμός αυτός πρέπει να εξεταστεί με γνώμονα την απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2006, C-152/03, Ritter-Coulais (Συλλογή 2006, σ. I-1711). Στην υπόθεση εκείνη το Δικαστήριο, εξετάζοντας την κατάσταση των προσφευγόντων της κύριας δίκης από την άποψη της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων που θέτει το άρθρο 48 της Συνθήκης (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 39 ΕΚ), υπενθύμισε, με τις σκέψεις 31 και 32 της απόφασής του, ότι κάθε κοινοτικός υπήκοος, ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας του και της ιθαγένειάς του, ο οποίος έχει κάνει χρήση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και έχει ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο της κατοικίας του, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής. Συνεπώς, οι προσφεύγοντες στην υπόθεση εκείνη, οι οποίοι εργάζονταν σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο βρισκόταν η πραγματική τους κατοικία, ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 48 της Συνθήκης.
- 18 Εν προκειμένω, η κατάσταση από την οποία ανέκυψε η διαφορά της κύριας δίκης είναι η κατάσταση ενός ατόμου που κατοικεί, μετά τη μεταφορά της κατοικίας του, σε ένα κράτος μέλος και ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος. Συγκεκριμένα, η εγκατάσταση του κυρίου Hartmann στην Αυστρία για μη επαγγελματικούς σκοπούς δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να του αναγνωριστεί η ιδιότητα του διακινούμενου εργαζομένου, την οποία έχει αποκτήσει από το χρονικό σημείο κατά το οποίο, κατόπιν της μεταφοράς της κατοικίας του στην Αυστρία, άσκησε πλήρως το δικαίωμά του για ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων μεταβαίνοντας στη Γερμανία για να ασκήσει εκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα.
- 19 Κατά συνέπεια, κατά το διάστημα από τον Ιανουάριο του 1994 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1998, η κατάσταση ενός μεθοριακού εργαζομένου όπως ο κύριος Hartmann εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, άρα και του κανονισμού 1612/68.
- 20 Κατόπιν των παραπάνω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο υπήκοος κράτους μέλους που, ενώ διατηρεί την εργασία του στο κράτος αυτό, έχει μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί έκτοτε την επαγγελματική του δραστηριότητα ως μεθοριακός εργαζόμενος μπορεί να αξιώσει να αναγνωριστεί ως «διακινούμενος εργαζόμενος», κατά την έννοια του κανονισμού 1612/68.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 21 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσία αν, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης, η μη χορήγηση του γερμανικού επιδόματος ανατροφής τέκνων στον σύζυγο διακινούμενου εργαζομένου, ο οποίος δεν εργάζεται, κατοικεί στην Αυστρία και έχει την αυστριακή ιθαγένεια, με το αιτιολογικό ότι ο σύζυγος αυτός ούτε κατοικούσε ούτε είχε τη συνήθη διαμονή του στη Γερμανία, αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.
- 22 Το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ότι το γερμανικό επίδομα ανατροφής τέκνων αποτελεί κοινωνικό «πλεονέκτημα» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 (βλ. την απόφαση της 12ης Μαΐου 1998, C-85/96, Martínez Sala, Συλλογή 1998, σ. I-2691, σκέψη 26).
- 23 Η Γερμανική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επισήμαναν ότι θα ήταν άδικο να έχουν οι μεθοριακοί εργαζόμενοι, των οποίων η κατοικία και ο τόπος εργασίας βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη, τη δυνατότητα να επωφελούνται των ίδιων κοινωνικών πλεονεκτημάτων σε αμφότερα τα κράτη μέλη και να τα συνδυάζουν. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού και με δεδομένο ότι ο κανονισμός 1612/68 δεν περιλαμβάνει συντονιστικούς κανόνες για την αποφυγή της σώρευσης των παροχών, θα μπορούσε να αποκλειστεί η δυνατότητα «εξαγωγής» του επιδόματος ανατροφής τέκνων προς το κράτος μέλος της κατοικίας του μεθοριακού εργαζομένου.
- 24 Συναφώς επισημαίνεται ότι η ιδιότητα του κυρίου Hartmann ως μεθοριακού εργαζομένου δεν αποτελεί εμπόδιο για την εκ μέρους του επίκληση της ίσης μεταχείρισης που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, όσον αφορά τη χορήγηση κοινωνικών πλεονεκτημάτων. Το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ότι οι μεθοριακοί εργαζόμενοι μπορούν να επικαλούνται τις διατάξεις του άρθρου 7 του κανονισμού 1612/68 όπως ακριβώς και κάθε άλλος εργαζόμενος τον οποίο αφορά η διάταξη αυτή. Συγκεκριμένα, η τέταρτη

αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού προβλέπει ρητά ότι το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας πρέπει να αναγνωρίζεται «αδιακρίτως στους μονίμους, εποχιακούς, μεθοριακούς εργαζομένους ή σ' εκείνους που ασκούν τη δραστηριότητά τους επ' ευκαιρία παροχής υπηρεσιών», στο δε άρθρο 7 του κανονισμού αυτού αναφέρεται, χωρίς επιφύλαξη, ο «εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους» (απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 1997, C-57/96, Meints, Συλλογή 1997, σ. I-6689, σκέψη 50).

- 25 Υπενθυμίζεται ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, τη χορήγηση του επιδόματος ανατροφής τέκνων αξιώνει η G. Hartmann, η οποία, ως σύζυγος εργαζομένου που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1612/68, δικαιούται έμμεσα μόνο την ίση μεταχείριση που αναγνωρίζει υπέρ του διακινούμενου εργαζομένου το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού. Κατά συνέπεια, το γερμανικό επίδομα ανατροφής τέκνων δεν μπορεί να χορηγηθεί στην προσφεύγουσα παρά μόνον αν το επίδομα αυτό αποτελεί για τον σύζυγό της «κοινωνικό πλεονέκτημα» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 1992, C-3/90, Bernini, Συλλογή 1992, σ. I-1071, σκέψη 26).
- 26 Αυτό συμβαίνει όντως εν προκειμένω. Μια παροχή όπως το γερμανικό επίδομα ανατροφής τέκνων, το οποίο δίδει σε έναν από τους γονείς τη δυνατότητα να αφοσιωθεί στην ανατροφή ενός μικρού παιδιού, καθόσον αντισταθμίζει τα οικογενειακά βάρη (βλ., συναφώς, την απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 1996, C-245/94 και C-312/94, Hoever και Zachow, Συλλογή 1996, σ. I-4895, σκέψεις 23 έως 25), χορηγείται προς όφελος ολόκληρης της οικογένειας, ανεξάρτητα από το ποιος από τους γονείς ζητεί τη χορήγησή της. Η χορήγηση δηλαδή του επιδόματος αυτού στη σύζυγο του εργαζομένου οδηγεί σε ελάφρυνση της υποχρέωσής του να συνεισφέρει στα οικογενειακά βάρη και επομένως αποτελεί γι' αυτόν «κοινωνικό πλεονέκτημα» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 (βλ., κατ' αναλογία, προαναφερθείσα απόφαση Bernini, σκέψη 25).
- 27 Το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 προβλέπει ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος απολαύει στο κράτος μέλος υποδοχής των ίδιων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους. Αφού το επίδομα ανατροφής τέκνων αποτελεί «κοινωνικό πλεονέκτημα» κατά την έννοια της διάταξης αυτής, οι διακινούμενοι εργαζόμενοι που τελούν στην ίδια κατάσταση με τον κύριο Hartmann καθώς και, συνακόλουθα, οι σύζυγοί τους πρέπει να είναι σε θέση, για τους λόγους που παρατίθενται στις σκέψεις 25 και 26 της παρούσας απόφασης, να λαμβάνουν το επίδομα αυτό υπό τις ίδιες προϋποθέσεις που ισχύουν για τους ημεδαπούς εργαζομένους.

- 28 Από τη δικογραφία που έχει υποβληθεί στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η βασική προϋπόθεση που θέτει η γερμανική νομοθεσία για τη χορήγηση του επιδόματος ανατροφής τέκνων είναι η κατοικία ή διαμονή του ενδιαφερομένου στη γερμανική επικράτεια. Δεδομένου ότι μια τέτοια ρύθμιση μπορεί να οδηγήσει σε έμμεση διάκριση σε βάρος των εργαζομένων που δεν κατοικούν ούτε διαμένουν στη Γερμανία, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν μπορεί να υπάρχει δικαιολογητικός λόγος για τη ρύθμιση αυτή και αν η εν λόγω ρύθμιση ανταποκρίνεται στο κριτήριο της αναλογικότητας.
- 29 Υπενθυμίζεται ότι ο κανόνας για την ίση μεταχείριση, ο οποίος προβλέπεται τόσο στο άρθρο 39 ΕΚ όσο και στο άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68, απαγορεύει όχι μόνον τις εμφανείς διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, αλλά και κάθε μορφή συγκαλυμμένης διάκρισης, η οποία, κατ' εφαρμογή άλλων διαχωριστικών κριτηρίων, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα (προαναφερθείσα απόφαση Meints, σκέψη 44).
- 30 Μια διάταξη του εθνικού δικαίου, αν δεν είναι αντικειμενικά δικαιολογημένη και ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, πρέπει να θεωρείται ότι συνεπάγεται εμμέσως δυσμενείς διακρίσεις, εφόσον μπορεί, από τη φύση της, να θίξει περισσότερο τους διακινούμενους εργαζομένους απ' ό,τι τους ημεδαπούς εργαζομένους και ενέχει, συνεπώς, τον κίνδυνο να θέσει σε δυσμενέστερη μοίρα ειδικότερα τους διακινούμενους εργαζομένους (προαναφερθείσα απόφαση Meints, σκέψη 45).
- 31 Αυτό συμβαίνει με μια προϋπόθεση κατοικίας όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, την οποία, όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, είναι φυσικά ευχερέστερο να πληρούν οι Γερμανοί εργαζόμενοι ή οι σύζυγοί τους, που κατοικούν συνήθως στη Γερμανία, παρά οι εργαζόμενοι που έχουν την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους ή οι σύζυγοί τους, που κατοικούν συνηθέστερα σε άλλο κράτος μέλος (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 8ης Ιουνίου 1999, C-337/97, Meeusen, Συλλογή 1999, σ. I-3289, σκέψεις 23 και 24).

- 32 Σύμφωνα με τις διευκρινίσεις που έχει παράσχει το αιτούν δικαστήριο, το γερμανικό επίδομα ανατροφής τέκνων αποτελεί μέσο της εθνικής πολιτικής στον τομέα της οικογένειας, με σκοπό την παροχή κινήτρων για την αύξηση του αριθμού των γεννήσεων στη χώρα. Ο πρωταρχικός σκοπός του επιδόματος αυτού συνίσταται στην παροχή στους γονείς της δυνατότητας να μένουν οι ίδιοι μαζί με τα τέκνα τους, διακόπτοντας πλήρως ή εν μέρει την επαγγελματική τους δραστηριότητα για να αφοσιωθούν στην ανατροφή των τέκνων τους κατά την πρώτη φάση της ζωής τους.
- 33 Η Γερμανική Κυβέρνηση προσθέτει βασικά ότι το επίδομα ανατροφής τέκνων χορηγείται υπέρ των προσώπων που, λόγω της επιλογής του τόπου κατοικίας τους, έχουν δημιουργήσει πραγματικό δεσμό με τη γερμανική κοινωνία. Με βάση το δεδομένο αυτό, η επιβολή προϋπόθεσης κατοικίας ή διαμονής, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, είναι, κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, δικαιολογημένη.
- 34 Ανεξάρτητα από το ζήτημα αν οι σκοποί που επιδιώκονται με τη γερμανική νομοθεσία δικαιολογούν την ύπαρξη εθνικής νομοθεσίας βασιζόμενης αποκλειστικά στο κριτήριο της κατοικίας ή διαμονής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με τις διευκρινίσεις που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, ο Γερμανός νομοθέτης δεν περιορίστηκε σε αυστηρή εφαρμογή της προϋπόθεσης κατοικίας ή διαμονής για τη χορήγηση του επιδόματος ανατροφής τέκνων, αλλά επέτρεψε και ορισμένες εξαιρέσεις, ώστε το εν λόγω επίδομα να χορηγείται και στους μεθοριακούς εργαζομένους.
- 35 Συγκεκριμένα, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 4, του BErzGG, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης, οι μεθοριακοί εργαζόμενοι που ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα στη Γερμανία, αλλά κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος, δικαιούνται το γερμανικό επίδομα ανατροφής τέκνων, εφόσον η απασχόλησή τους στη Γερμανία δεν είναι περιορισμένης μόνο διάρκειας.

- 36 Κατά συνέπεια, η κατοικία ή διαμονή δεν θεωρούνταν, κατά τη γερμανική νομοθεσία που ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης, ως το μόνο συνδεδετικό στοιχείο με το οικείο κράτος μέλος, ενώ η σημαντική συνεισφορά στην εθνική αγορά εργασίας αποτελούσε επίσης βάσιμο στοιχείο ένταξης στην κοινωνία του εν λόγω κράτους μέλους.
- 37 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν επιτρέπεται να προβάλλεται άρνηση χορήγησης του επίμαχου στην κύρια δίκη επιδόματος ανατροφής τέκνων σε ένα ζεύγος που, όπως το ζεύγος Hartmann, δεν κατοικεί ούτε διαμένει στη Γερμανία, αλλά του οποίου το ένα σκέλος ασκεί στο κράτος αυτό επαγγελματική δραστηριότητα πλήρους απασχόλησης.
- 38 Κατόπιν των παραπάνω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης, η μη χορήγηση ενός κοινωνικού πλεονεκτήματος που έχει τα χαρακτηριστικά του γερμανικού επιδόματος ανατροφής τέκνων στον σύζυγο του διακινούμενου εργαζομένου που ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα σε ένα κράτος μέλος, σύζυγο ο οποίος δεν εργάζεται και κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος, με το αιτιολογικό ότι ο σύζυγος αυτός ούτε κατοικεί ούτε έχει τη συνήθη διαμονή του στο πρώτο κράτος μέλος, αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Ο υπήκοος κράτους μέλους που, ενώ διατηρεί την εργασία του στο κράτος αυτό, έχει μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί έκτοτε την επαγγελματική του δραστηριότητα ως μεθοριακός εργαζόμενος μπορεί να αξιώσει να αναγνωριστεί ως «διακινούμενος εργαζόμενος», κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας.

- 2) Υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης, η μη χορήγηση ενός κοινωνικού πλεονεκτήματος που έχει τα χαρακτηριστικά του γερμανικού επιδόματος ανατροφής τέκνων στον σύζυγο του διακινούμενου εργαζομένου που ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα σε ένα κράτος μέλος, σύζυγο ο οποίος δεν εργάζεται και κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος, με το αιτιολογικό ότι ο σύζυγος αυτός ούτε κατοικεί ούτε έχει τη συνήθη διαμονή του στο πρώτο κράτος μέλος, αντιβαίνει στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

(υπογραφές)